

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Kaulskroniten

Redaktören har ordet!

Höstsäsongen har börjat för Gamla Carlsrona. Bakom oss ligger den varmaste och mest regnfattiga sommarn i mannaminne, och framför läsaren ligger här ett nytt medlemsblad.

Sommaren som just gått till ända, präglades av "Sailen", liv, lust, glädje, turister och segelfolk. Ett minnesvärt blad i stadens historia, då Karlskrona som värdort hyst "Cutty Sark Tall Ships' Race" fler gånger än någon annan ort. Årets lövmarknad blev också minnesvärd, för oss som hade nöjet få vistas i föreningens marknadsstånd, på Stortorget. Det vackra vädret gjorde marknaden mer än vanligt välbesökt, och många glada medlemmar, som sökt sig till barn- o ungdomsårens marknadsplats, hälsade på oss där för en pratstund.

En händelse, som orsakade folkstorm likt den, då Bautastenen flyttades till Vämö från Hoglands park, blossade upp, då Jarramas flyttades från platsen vid Borgmästarefjärden, där vi vant oss se henne i nästan 40 år, till Kungsbron.

Avsikten med flyttningen av det gamla skeppsgossefartyget är, att hon under 1993, då bomässan äger rum på Stumholmen, får ligga här, där alla turister ser henne, för att så småningom, när nya marinmuseet blir verklighet, placeras där, i en värdigt marin atmosfär.

Fyra nya ledamöter kom att ingå i styrelsen efter senaste årsmötet. Dessa, som välkomnades vid styrelsesammanträdet 6/4 var: Ulla Ehrlin, Marianne Gustavsson, Wanja Magnusson och Astrid Thiman. Sekreterareposten har omstrukturerats för att stärka styrelsearbetet, så att Göran Kockum som sekreterare svarar för kontorsfunktionerna, medan under-teknad, Sten A. Petersson, vid sidan av det redaktionella arbetet även är föreningens protokollförare. Efter 13 år som trogen kassör har Åke Nordin lämnat denna post, men är kvar i styrelsen som ord. ledamot.

Föreningen kommer denna höst med en ovanligt intressant utgåva. Årsboken kommer att bestå av reseskildringar och dagboksanteckningar från resor till storstaden Karlskrona på 1700- och 1800-talen. Boken är sammanställd och översatt av Torsten Samzelius.

Temat för föreningens verksamhet denna höst, vilket framgår av annonseringen i detta medlemsblad, är "barn och ungdom".

Kaulskroniten presenterar hitintills yngsta medarbetaren, med Anna Hjalmarssons intressanta examensarbete, om östra skärgården. Det är med stor glädje vi konstaterar, hennes livfulla intresse för kultur och hembygden.

Eder Sten A. Petersson

Utlängan och Stenshamn

livsvillkor och förändringar sedan 1500-talet

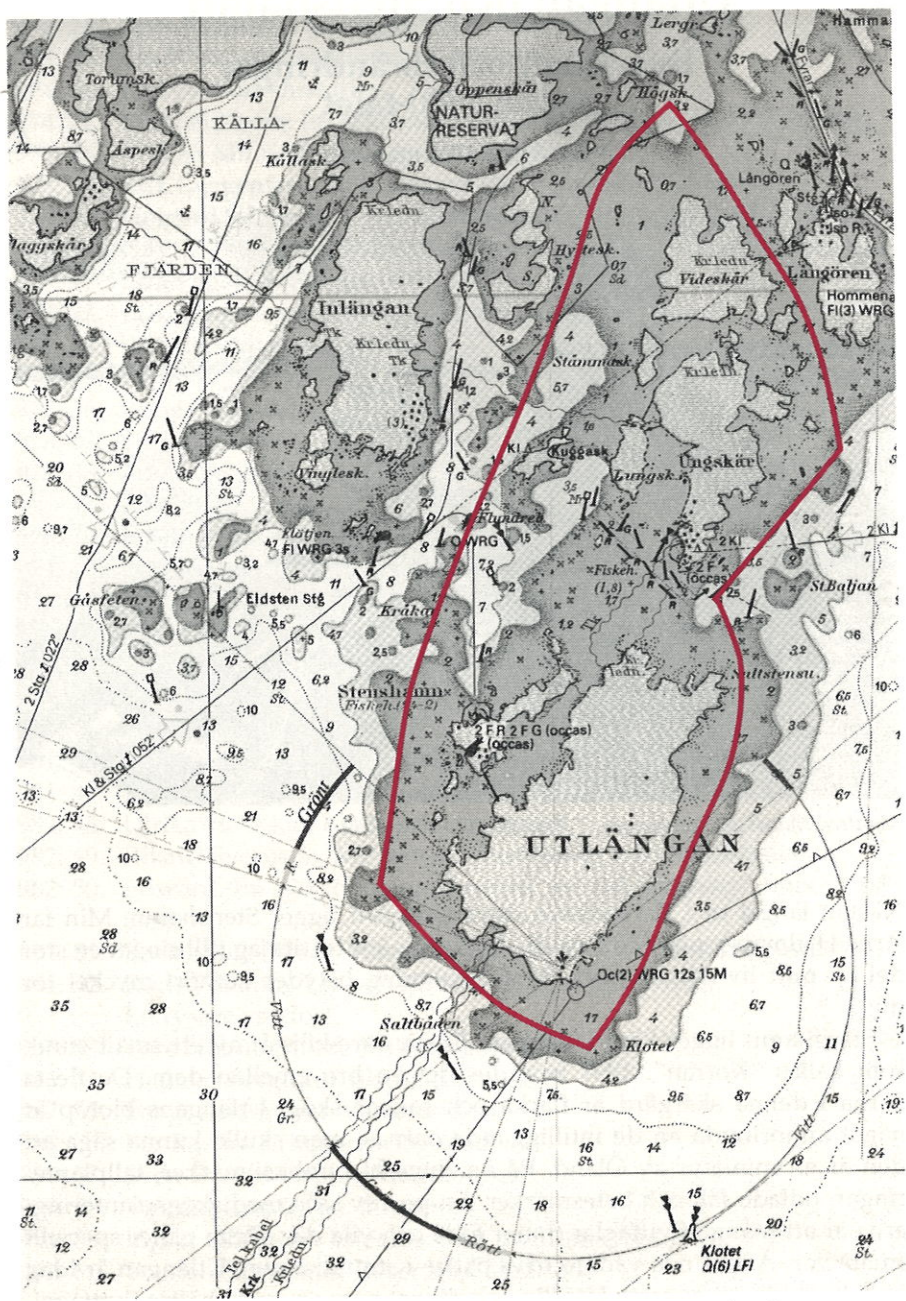
Av Anna Hjalmarsson

Manfred Månsson, Stenshamn. Foto Mats Olsson SSD.

Nästan längst ut i Karlskronas östra skärgård ligger Stenshamn. Min far Arne Hjalmarsson är född på ön. Detta har lett till att jag tillbringat en stor del av mitt liv där. Ön och dess befolkning betyder oerhört mycket för mig.

Stenshamn ligger nära Utlängan. Dessa öar skiljs åt av ett smalt sund, som kallas "Korran". 1957 byggdes det en bro emellan dem. De flesta öarna i denna skärgård är flacka och saknar skog. Utlängans biotop är något annorlunda än de intilliggande öarnas, man skulle kunna säga att den är en miniatyr av Öland. På ön finns bl a enbuskmarker, tallplanteringar, odlade fält och betesmarker. En positiv sida med skogsplanteringarna är att många flyttfåglar finner föda och vila där. Detta gäller speciellt småfåglar. Änder och vadare trivs bättre i strandkanten. Utlängan är idag vida känt för sitt enorma fågelliv och räknas som en av de bättre flyttfågellokalerna i Sverige.

Ungefärlig gräns för mark- och vattenområde, tillhörande fastigheterna på Utlängan.

Utlängan – historik

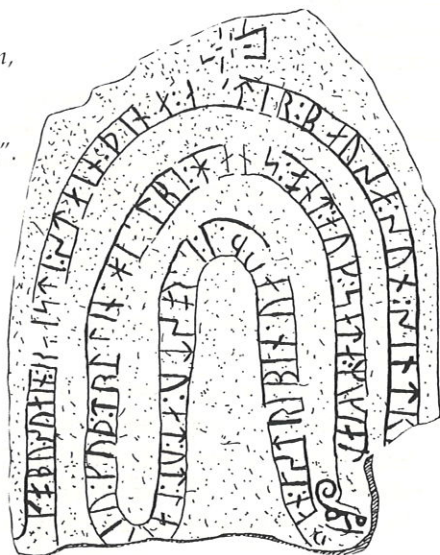
Arkeologen Karl-Axel Björkquist poängterar sydöstra skärgårdens betydelse under vikingatid och tidig medeltid i sin uppsats "Vikingahoddorna, hedningakåsarna – och Drakarännan".

Inloppet till Hammarvik, östblekinges största hamn på den tiden, fanns i dessa farvatten.

På Bornholm i Ny Larsker står en runsten rest. Stenen restes ca 1050 och på den står det:

*"Kåbe-Sven reste denna sten efter Böse, sin son,
en välbördig dreng, som blev dödad i slaget
vid Utlängan.
Gud Herren och Sankt Mikkel hjälpe hans själ".*

Teckning av Karl-Axel Björkquist.

Utlängan har fått sin äldsta urkund, genom Böses död och hans minnessten.

Under medeltiden hade Utlängan troligen ett ganska aktivt liv. På den tiden gick den sedvanliga stråkvägen för alla seglare, som skulle passera Kalmarsund, förbi ön.

Ett minne från denna tiden är en urgammal kyrkbyggnad på Utlängans norra ände. C. C. Cronholm skrev om kapellet i sin Blekingebeskrivning från mitten av 1700-talet. Där kan man läsa följande: "ty vad som om dagen byggdes, blev om natten nedrivet".

Utlängan är en av de öar i Blekinges östra skärgård som har nämnts tidigast i källskrifterna.

Redan i den danske konungen Waldemar II:s jordebok från 1231, påträffas ön Utlængi (Utlängan).

Ägandeförhållandena på Utlängan genom tiderna

1605 fick länsmanen Mogens Ulfeld i Kristianopol rätt att göra Utlänningen, som Utlängan då benämndes, till Kronans.

På 1600-talets mitt vet man att en man vid namn Greger Larsson var bosatt på ön. Denne man var troligen bara säsongboende, vilket var vanligt på den tiden.

Näste man som bodde på Utlängan var kronobefallningsmanen och snapphanepågåren Blasius König från Ronneby. Han fick ön för de tjänster han gjort Sveriges rike. Det var en kunglig gåva från Karl XI, som utdelades den 18 december 1680. Öarna Stenshamn och Ungskär tillföll också König.

Ännu idag finns Königs släktingar kvar ute i skärgården. En av dem är Malte Blasiussen, som bor på Stenshamn stora delar av året.

Efter König blev Måns Lyckou befallningsman. Han köpte några öar i östra skärgården, dock ej Utlängan.

År 1762 köpte Hans Lyckå Utlängan av Königs änka och hennes styvson. Hon hette Anna Christina Ehrenclou och styvsonens namn var Erik. Den nye ägaren Hans Lyckå var inte släkt med Måns Lyckou, vilket man skulle kunna tro med tanke på efternamnens likheter. Då Hans Lyckå dog, ärvde hans barn ön.

År 1801 ägdes en del av Utlängan av baron Rudolf Cederström. Resten av ön ägdes av en man som hette Nils Månsson.

Snart kom tre nya ägare till ön. Två av dem var bröderna Mons och Anders Trulsson, som var söner till Truls Eriksson på Senoren. Brödernas ättlingar lever idag kvar på Utlängan. Deras namn är Arnold Carlsson och hans son Roland Carlsson. Roland är sjätte generationen sedan Mons och Anders Trulsson tog över ägandeskapet.

Den tredje ägaren var brödernas sväger Sven Monsson.

I uppsatsen "Utlängan-herremansön som blev bondeland" ställer författaren Hjalmar Berglund några intressanta frågor, vad det gäller de tre ägarna. De lyder: "Varför gav dessa män upp sina fäders gårdar och bygd? Var de så framsynta, att de förstod, att Utlängan med sin jord, ängar och betesmarker jämte ett gott fiske, särskilt ålfiske, gav dem möjligheter till god försörjning för sig och sina familjer? Hur fick de veta, att Utlängan var till salu?" Det finns många liknande frågor, men tyvärr inga svar ännu.

I köpet ingick även många andra öar. Det var Stenshamn, Ungskär, Kuggaskär, Norra och Södra Vieskär, Mellanskär, Stämmeskär, Norra och Södra Dunholmen, Stallholmen, Lungskär, Kronflöt, Ringeflöt, Hästören, BuafLOT, Drakeskär, Tobisskåret och Mörtöskär. Dessa öar tillhör än idag bönderna på Utlängan.

På Utlängan finns en fyr. Den första riktiga fyren blev klar på 1880-talet och Peter-Eric Cederström anställdes av Lotsverket som fyrvaktare. Den fyr som finns idag byggdes för ca 50–60 år sedan. I slutet av 1940-talet avbemannades fyren och automatiserades därefter.

Utlängans areal är idag uppdelad mellan sex gårdar. Två av dem är sålda, en till Stiftelsen för Blekinge naturvård och den andra till Domänenverket, Kungl. Maj:t och Kronan. Dessa två gårdar förvaltas av Statens Naturvårdsverk i samråd med Skogsvårdsstyrelsen.

Befolkningsstatistik och ålbottengarnfiske

I början av 1800-talet expanderade befolkningen på Utlängan. Mellan 1860 och 1880 flyttade många människor från ön. En stor orsak till avflyttningen var emigrationen.

Idag bor det fem personer på Utlängan året runt. Alla är pensionärer, utom Roland Carlsson, som är i trettioårsåldern. Han försörjer sig på djuruppfödning. Det är ungnöt och får som föds upp. Dessa djur gör också en landskapsvårdande insats.

Som komplement till djuruppfödningen utgör fisket ett viktigt näringsfång, framförallt ålfisket. Under hela 1900-talet har ålfisket varit ett viktigt näringsfång, som hört ihop med ägandeskapet. Man har fiskat efter vand-

Får på Utlängan. Foto: Sara Karlsson.

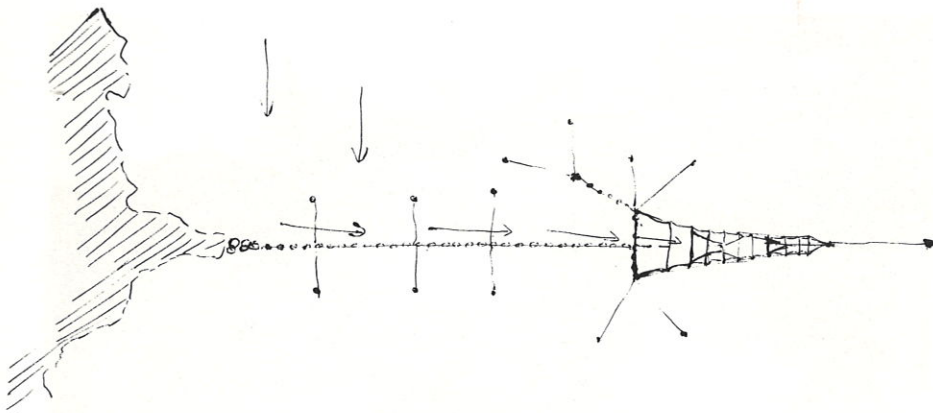
Pålning för ålbottengarn. Foto: Nils Nilsson Blekinge Läns Museum.

ringsål. Detta fiske bedrevs med sk bottengarn. Det var fasta redskap, som hade en fångstarm som var mellan 100 m och 200 m lång. Arbetet med att sätta och ta dessa garn var mycket tungt. Det krävdes ett visst antal man, för att bedriva fisket effektivt.

Ålbottengarnen sattes ut i juli eller augusti månad. De stod sedan ute till november. Den bästa fångstperioden var under det sk "ålamörkret" i september. Då kunde man få upp till 2000 ålar per natt. Näten vittjades varje dag under säsongen. När man satte och tog upp näten använde man sig av flatekor.

När pålningen skulle ske använde man sig av en speciell pålpråm. De master och stag som står upp från båten, kallades för en "haja".

Idag brukas ej ålbottengarnen på Utlängan. Istället används en flytryssja. Den har ungefär samma storlek som garnen, men man slipper påla den. Skiss av Arne Hjalmarsson.

Stenshamn – historik

På den lilla ön fanns troligen bebyggelse redan under tidig medeltid. Inte förrän ca år 1500, kan man fastslå att det har funnits bofasta på Stenshamn under vissa delar av året.

Arkeologen Karl-Axel Björkquist har studerat delar av Stenshamn. Han har funnit klara bevis på bebyggelse, i form av gamla husgrunder. Dessa finns på norra delen av ön, på den udde som kallas "Nabben". Det var troligen bara säsongsbostäder, vilket var vanligt vid denna tid.

Lantmätaren Petter Gedda gjorde en stor sjöatlas klar år 1693. Ett sjökort från den visar just Karlskronas östra skärgård. Där kan man klart se Stenshamn, men också notera att förändringar har skett. Sundet mellan Stenshamn och Utlängan, "Korran", är mycket smalare idag. Detta beror naturligtvis på landhöjningen.

Fiske och båtar

Ute på Stenshamn har fisket varit den enda yrkesmöjligheten. En orsak till att människorna bosatte sig där, var att det var nära till fiskeplatsen.

En nackdel med boplatsen var att det var problematiskt att sälja fisken. Kvinnorna fick ro eller segla till Karlskrona med fisken. Detta var en vanlig lördagssyssla för dem. På Fisktorget inne i staden samlades man för försäljning.

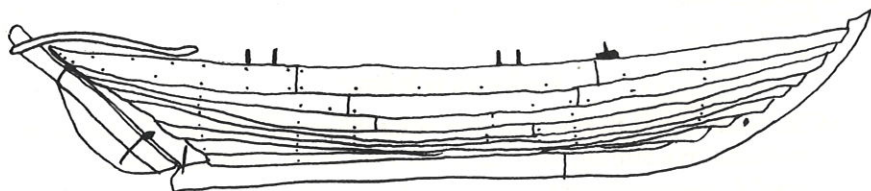
Fisktorget med saluhallen.

Ett syfte med att man bildade trafikbolaget "Östra Skärgården" på 1950-talet, var att frakta fisken smidigare och mera rationellt.

Fisken bedrevs som kustfiske. Man fiskade torsk, sill och lax huvudsakligen. Fiskeredskapen var nät och krok.

På Stenshamn fiskade man i lag om tre man, som delade inkomster och utgifter lika.

Genom tiderna har olika typer av båtar använts på ön. På 1800-talet och i början av 1900-talet fiskade man med en båttyp som benämns storeka eller vrakeka.

*Modellen utgår från den traditionella blekingeekan. Storekan roddes eller seglades.
Skiss av Anna Hjalmarsson*

Motoriseringen började i början av 1900-talet. På 1920-talet kom en båttyp som kallas knubb. Dessa båtar är ca 20–30 fot långa.

Med knubbarna for man ända ner till den polska och baltiska kusten, för att fiska lax. De gick även upp till Gotland med båtarna ibland.

Några av Stenshamnsfiskarna, bl a min farfar Hjalmar Johansson, började omkring 1960 att fiska tillsammans med bönderna på Utlängan. Då två av gårdarna såldes behövdes arbetskraft. Det var ålbottengarnfiske som bedrevs.

Fiskarfamiljen och dess sysslor

Fisket tog den största delen av tiden för hela familjen. Barnen fick gå upp tidigt på morgnarna, för att "sticka" (agna) torskkrökar.

När fiskarna sedan kom hem med krökarna framåt kvällen, fick kvinnorna och barnen hjälpa till med att "klofta" krökarna. Att "klofta" innebär att krökarna rensades från kvarsittande bete. Därefter fästes krökarna i slitsen på en träpinne. Denna pinne kallades "kloft".

Ett annat viktigt näringsfång var sillfisket. När fiskarna kom in med sillgarnen, fick familjen, speciellt kvinnan, hjälpa till att "bena" garnen. Att "bena" innebär att plocka ut sillen ur garnen. Detta arbete började vid ettiden på natten.

Efter man hade "benat" garnen skulle sillgarnen torkas. De hängdes upp på "breor". När de var torra, samlades de in. Ett annat stort arbete, även för barnen, var bindandet av garn. Barnens deltagande i garnbindandet, var en del av deras praktiska utbildning till fiskare. Arbetet fostrade dem också till ordning och arbetsamhet.

Barnen hjälpte inte bara till hemma, utan gick även i skola. De fick ibland ledigt från skolan för att hjälpa till med fiskebestyren.

Det har funnits skolor på Utlängan och Stenshamn sedan sekelskiftet. Barnen gick i skolan på Utlängan under höstterminen och på Stenshamn under vårterminen. Då undervisningen hölls på Stenshamn fick något barn från Stenshamn ro och hämta böndernas barn.

I skolundervisningen förekom tre olika böcker. Det var en läsebok, en räknebok och en geografibok. När Manfred Månsson berättar för mig, förstår jag att det måste hänt mycket roligt i skolan, speciellt på rasterna.

Idag är skolorna nedlagda. Den sista skolan i Östra Skärgården var Ungskärs skola. Den lades ned i mitten av 1970-talet. Idag får skärgårdens barn gå i skola i Torhamn (fastlandet) och sedan får de gå i Jämjö på högstadiet. Barnen bor inackorderade på fastlandet, men har möjligheter att komma hem flera gånger i veckan.

Då barnen inte behövde hjälpa till hemma eller med fisket, fanns det en hel del annat att hitta på. De lekte förstås med varandra, fiskade, jagade och "strannade". Att "stranna" är att gå längs sjökanten och leta efter drivved och andra saker.

Att vara fiskarhustru, då seklet var ungt, var nog oerhört tungt och bekymmersamt. På Stenshamn fanns många stora familjer. Min farmor, Maria Johansson, hade sex barn att fostra och en man att vara till lags. Maten skulle lagas, kläderna tvättas, barnen passas. . . , farmor skulle även hjälpa till med fisket och mycket mera. Jag tror också att hon ofta var orolig. Hon tänkte säkert ofta på farfar Hjalmar, som var ute till sjöss och på vad som skulle hända om han inte kom hem mera. Väderleksrapporterna hade inte den noggrannhet de har idag. Trots sitt stora kunnande, överraskades fiskarna ofta av hårt väder.

Astrid och Erik Holgersson berättar för mig att skärgårdsborna ofta samlades på kvällarna i stugorna. Umgängesformerna var enkla. När man besökte sin granne, gick man ofta in utan att knacka på dörren. Köket var samlingsplatsen och det är det än idag. Man gick in för att prata, medan familjemedlemmarna fortsatte med sina sysslor. Ingen förväntade sig att bli bjuden på något, även om det just åts i huset. Fiskarhustrun Astrid Holgersson berättar för mig, att det ofta berättades sagor och berättelser på kvällarna . Vantar och strumpor stickades. Gubbarna band och lagade nät.

Då TV:n kom omkring 1960 förändrades umgängesformerna. Man gick inte lika ofta till varandra för att umgås. Denna förändring var säkert vanlig över hela landet.

Skrock och vidskepelse

Folket på öarna trodde och tror fortfarande på skrock och vidskepelse. Astrid Holgersson berättar:

"Det sades att en sjujungfru setts ute i havet. Hon sade: Vante man, far i land, för i natt blir många barn faderslösa".

Fiskaren Erik Holgersson fortsätter:

"En man vid namn Petter August satt inne i sin stuga med sina två söner. De fick då se en tomt komma gående genom rummet. Efter en stund gick han bakom kakelugnen och försvann".

Manfred Månsson minns fortfarande mycket av vad som berättades för honom då han var ung. Han är också väldigt skrockfull. Skulle han t ex möta en kvinna, eller hon skulle ropa efter honom när han skulle eller ska ut för att fiska, kunde eller kan han lika gärna gå hem igen. En kvinna som

Manfred Månsson sveder fågel.

var speciellt "ogätelig" (oturlig), var Ingrid Pers på Stenshamn. Mötte man henne, var det absolut ingen idé att fara ut, anser Manfred Månsson. Stackars kvinnor!

Manfred Månsson fortsätter att berätta:

"Måns var ute för att skjuta, men fick inga fåglar. Då gick han hem till en man vid namn Salman. Han filade på bössmyningen. Därefter spottade han på ett finger och körde runt det i mynningen. Måns for sedan åter ut. Då kom det nio "pjukar" (sjöorrar) i en flock. Han fick alla i ett skott".

En annan berättelse om vidskepelse lyder: "Manfred, Fritz och Olof var ute för att fiska lax flera nätter i rad. De fick inga laxar. Då gick Manfred fram i knubben och lade krut på durken. Därefter tände han på. Fritz och Olof kom vettskrämda fram och frågade vad han höll på med. Manfred svarade att han bara sköt bort oturen. I första garnet fick de en lax och sedan fick de ytterligare sex den natten".

Manfred Månsson talar också om att hans mor sade att hon sett sjöhästar. En naturlig förklaring kan vara att hon sett älgar. Dessa djur var lika främmande för henne, som sjöhästar är för oss idag.

Andra figurer som det ofta talades och talas om är "Lyktetändaren" och "Brunnagubben".

Helgdagen på ön

Det jag har berättat om tidigare har varit fiskarfamiljens vardag. På söndagen var det vilodag i ordets rätta bemärkelse.

Barnen gick i söndagsskola. De fick gå finklädde hela söndagen. Inga arbeten utfördes. Det var viktigt att helga vilodagen. Söndagen är även idag vilodag på ön.

För 50–60 år sedan var det vanligt att det kom predikanter ut till Stenshamn. De kom under vinterhalvåret och höll mötesserier i missionshuset.

Frikyrkan har haft ett starkt fäste i skärgården. I början av 1900-talet hade Svenska Missionsförbundet (SMF) en dominerande ställning. Ca 1940 spred sig även Pingströrelsen dit ut. Många människor gick över till Pingströrelsen.

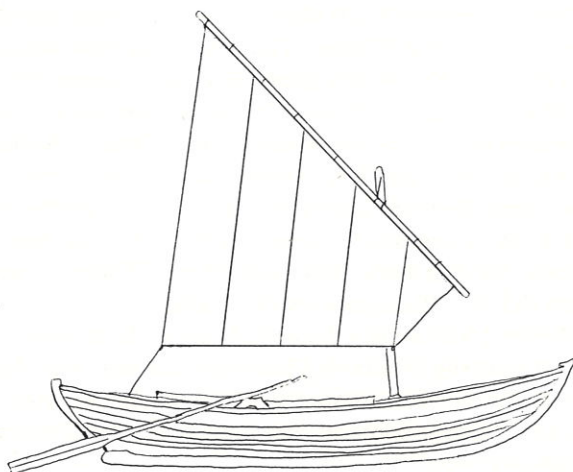
En av de sista missionsförbundarna på Stenshamn var Manfred Månsons far Per Adolf. Han kunde aldrig bli vän med pingstvännerna, trots många försök till övertalning.

Arne Hjalmarsson berättar att den välkände SMF-pastorn Gustaf Landmér en gång sade till Per Adolf: "Du måste bli vän med pingstvännerna, för Ni ska ju vara tillsammans i himlen". Per Adolf svarade: "Nej! Jag har läst i min Bibel. Där står det: 'I min faders hus finns många boningar'".

Kyrkan och stuggemenskapen var de enda sociala gemenskaper som förekom.

Idag har Stenshamn-Utlängans intresseförening vuxit fram. Samlingslokal, badbrygga och mycket mera har gemensamt byggts. Intresset för föreningen är mycket stort, vilket har lett till en fin gemenskap mellan bofasta och fritidsboende på Utlängan och Stenshamn.

*Jaktkanot med loggertsegel.
Skiss av Anna Hjalmarsson.*

*Mårtenssons båtbyggeri på 1950-talet. På stapelbädden t v byggdes jaktkanoterna.
Foto Blekinge Läns Museum.*

Jaktens roll

Ett viktigt komplement till fisket och försörjningen har varit sjöfågeljakten.

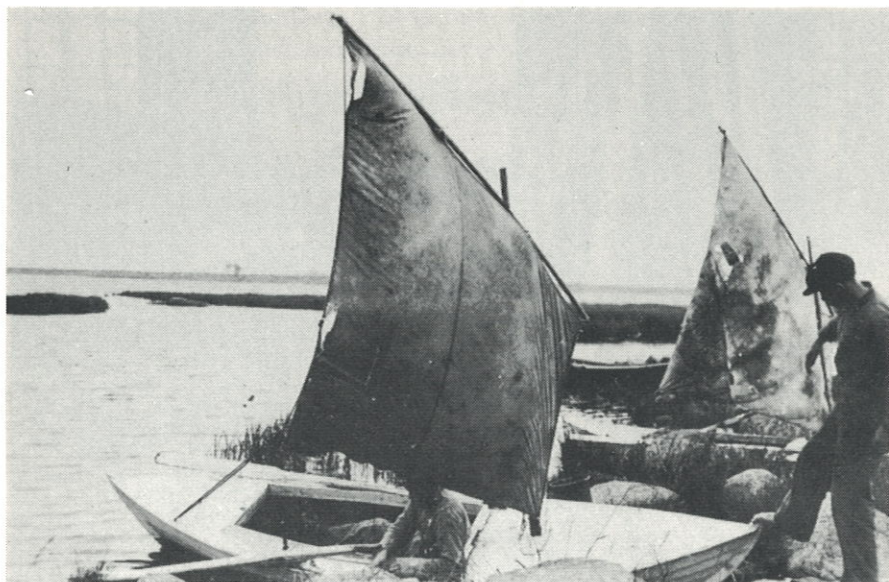
Jakten bedrevs och bedrivs med en båttyp som kallas jaktkanot. Båten har sitt ursprung i den grönländska kajaken. Från början var det ett träskellett, med en vaxad segelduk spänd utanpå. Sedemera gjordes den av trä. De flesta jaktkanoterna är tillverkade på Bröderna Mårtenssons båtbyggeri på Östra Hästholmen.

Bröderna har sedan 1910-talet tillsammans byggt över 900 jaktkanoter.

Jakten bedrevs som s k linjejakt. Båtarna låg på en linje vinkelrät med fåglarnas sträckningsriktning. Det var 80–100 m mellan båtarna. Stor erfarenhet krävdes för att bli en god skytt, då både båt och fågel rörde sig. Jakten var också riskfylld och flera olyckor inträffade under sjöfågeljakt i hårt väder.

Fåglarna användes i det egna hushållet, men såldes även på torget i staden. När vårjakten förbjöds i början av 1950-talet, väcktes oerhörd irritation bland skärgårdsbefolkningen. Detta myndighetsövergrepp har ännu ej accepterats.

Sjöfågeljakt bedrivs ännu i skärgården, men i mindre skala.

Riggade jaktkanoter, Stenshamn. Foto: G. Edén, 1938.

Hamnen

Stenshamn har också förändrats en del utseendemässigt. Både nya byggnadskonstruktioner och vegetationsförändringar. Först ska jag nämna ett byggnadsverk, som förändrade hela Stenshamn.

Innan 1915 fanns ingen hamn på Stenshamn. Båtarna låg förtöjda i en naturhamn. De låg i s k kåsar.

Ytterhamnen byggdes 1915–1918. Stenen fraktades dit från Bollöarna vid Hasslö och från Sturkö. Först byggdes fördämningar i områdena där pirarna skulle ligga. Vattnet pumpades ut och man grävde ut leran och dyn ända ner till berggrunden. Pirarna murades av stora granitblock.

Hamnens kostnader betalades av staten. Projektet var ett s k nödhjälpsarbete, p g a att det var lågkonjunktur under denna tidsperiod.

Inre hamnen och hamnplanen byggdes 1932. Detta år var det åter lågkonjunktur.

När denna hamn var klar kunde båtarna ligga säkrare i alla väder, till skillnad från tidigare.

I hamnen finns det idag åtta sjöbodar. De äldsta byggdes redan kring 1910. De är karakteristiska för Stenshamn.

Idag är hamnen mest en turisthamn. På Stenshamn bor ingen yrkesfis-

Hamnen. Foto: Birgitta Hjalmarsson.

kare. De är alla pensionerade, men flera av dem fiskar mycket fortfarande.

Hela hamnen är ett oerhört gediget arbete, eftersom den än i dag är helt intakt. Några smärre reparationer har genomförts under årens lopp.

När båtarna blev större på 1950-talet muddrades en fiskeled ut mot havet. Hamnen och dess funktioner är gemensamma för Stenshamns och Utlängans befolkning.

Idag, liksom förr, är hamnen samlingsplatsen. Dit kommer man för att samspråka, se på fiskefångsterna, arbeta, möta besökare som kommer med skärgårdsbåten, hämta livsmedelsbeställningar som kommer med postbåten från Torhamn och mycket mera.

Service

De människor som levt på öarna har fått lära sig att leva ganska primitivt. Lyx och slöseri har det aldrig varit tal om. Spara och vårda har varit parollen.

När man vid sekelskiftet och framåt var inne i Karlskrona för att sälja fisk, köpte man en del livsmedel med sig hem. Ägg, mjölk och potatis har man köpt hos Utlängans bönder.

På de stora marknaderna i Mönsterås och Kalmar köptes också en del till hushållen. På Stenshamn fanns det en affär, som ägdes av en man som hette Sjögren. Han drev sin verksamhet i början av seklet, men flyttade till Öland ca 1920. När affären lades ned handlade öborna på grannön Ungskär.

Under 1950-talet drev Ture Olsson på Stenshamn affär. Då även han lade ned sin affär, fick man åter handla på Ungskär.

I slutet på 1970-talet slog affären på Ungskär också igen. Sedan dess har Stenshamns och Utlängans innevånare beställt sina varor från Torhamn. Postbåten tar dem med sig ut. Detta är en mycket praktisk och funktionell lösning.

En annan servicefaktor är postgången. Under den första delen av detta sekel, fanns det en poststation på Ungskär. Därifrån delades posten ut till de olika öarna. När poststationen lades ned, började man med lantbrevbäreri från Torhamn.

Så är det än idag och min förhoppning är att det kan förbli så också i fortsättningen.

Kommunikationsmöjligheterna till och från fastlandet har alltid varit och är mycket viktiga för öborna. Enda möjligheten att nå fastlandet vid 1900-talets början var att ro eller segla. Några årtionden senare kom motorbåten.

I slutet av 1940-talet bildades Östra Skärgårdens trafikförening. En man vid namn Oskar Ahlsparre bildade detta bolag. Nu kunde fisken transporteras snabbare och smidigare.

På slutet av 1960-talet kom en båt som hette Ungskär. Den finns än i dag kvar och kör under vinterhalvåret.

Snart övertog Landstinget trafiken, men när turismen expanderade kraftigt på 1980-talet övertog Blekinge Länstrafik trafiken.

Idag kan man under sommarhalvåret ta sig ut till skärgården tre gånger dagligen. Dessa goda kommunikationsmöjligheter beror till stor del på FRA:s anläggningar på Utlängan. Båten som kör under sommaren heter Wittus. En mycket modern och snabb båt. På drygt en timme kan Du ta Dig ut från Karlskronas centrum till Stenshamns hamn.

Vegetation

Som de flesta öarna i Karlskronas östra skärgård, var Utlängan och Stenshamn flacka öar.

På 1920-talet utfördes tre mindre tallplanteringar på Utlängan. Dessa träd stärkte vedförsörjningen och skapade lä. Omkring 1950 gjordes mera organiserade tallplanteringar på ön.

Träden har enligt min åsikt, påverkat Utlängan på ett negativt sätt. Ön ger idag ett skogsbevuxet intryck, till skillnad från det tidigare betade enbuskbevuxna landskapet.

Trädplanteringarna har också en mycket positiv sida. Ön är vida känd för sitt fantastiska fågelliv. Många förbipasserande flyttfåglar kan finna föda och vila bland träden.

Förbi Utlängan flyger, som jag nämnde ovan i texten, många flyttande fåglar. De är på väg upp i Östersjön eller ut i Nordsjön. Arktiska arter som gäss, vadare och svanar från de ryska tundraområdena passerar också förbi. Huvuddelen av de flyttande fågelbestånden passerar Utlängan två gånger om året.

Samtidigt som de stora tallplanteringarna gjordes på Utlängan, kom frågan om skog också upp på Stenshamn. Vid denna tid var von Heland landshövding i Blekinge. Han hade som målsättning att göra Östra Skärgården till naturreservat. För att blidka öborna, frågade von Heland, om de ville ha något speciellt till Stenshamn. De svarade då skog.

2000 plantor sändes ut och planterades. Lyckligtvis, enligt min åsikt, klarade sig endast ett tiotal plantor. Detta berodde på en oerhört torr sommar. Ön fick behålla sin vegetationsstruktur.

Idag har den dock förändrats delvis, ty fårbetningen har upphört.

En levande skärgård?

Skärgården är idag ett kulturlandskap. Björn E Berglund skriver i uppsatsen "En levande skärgård", att det historiska perspektivet alltid är viktigt när samhällsförändringar och landskapsförändringar diskuteras.

När det gäller fråga om en "levande skärgård", är det speciellt 1900-talets avfolkning från öarna man ska se till. Björn E Berglund skriver: "Det är i skuggan av denna avfolkning som vi skall se förändringarna i skärgården och föra debatten om en levande skärgård".

Debatten om detta ämne var livligast under 1980-talets första hälft.

Vad innebär en levande skärgård i vår tid? Jag anser att den fasta befolkningen bör utgöra grunden för en levande skärgård. Dagsläget är sådant att de flesta husen ägs av fritidsboende. Dessa sätter stor prägel på öarna, speciellt sommartid.

Ute i skärgården har det inte byggts några speciella fritidsbyar, De fritidsboende bor tillsammans med de bofasta. Att få bo så är en oerhörd förmån. Vissa sammandrabbningar har funnits mellan "öbor" och "sommargäster", men de har alltmer jämnats ut.

Jag citerar Björn E Berglund: "Blekinge har enligt min mening en utdöende skärgård, men den har i sin natur och kultur en livskraft, som gör att

vi fortfarande kan hoppas på möjligheter att blåsa liv i den, även om det verkar vara en kamp mot den allmänna samhällsutvecklingen”.

– Personligen tror jag att året-runt-boendet snart kommer att dö ut. Ön Ungskär kommer troligen att klara sig längst. Under sommarhalvåret anser jag att man kan kalla dagens skärgårdsläge för levande. Många människor lockas ut i skärgården för tillfälliga besök. Husen är ”överbefolkade” och båtlivet rikt.

De husen som finns på öarna blir mer och mer efterfrågade. Dagens ”moderna människa” har ett starkt behov av rekreation och friluftsmöjligheter. Jag anser att miljön för ändamålet är perfekt där ute.

Varför har en så drastisk avflyttning skett?

Den drastiska avflyttningen på 1880- och 1890-talen beror i huvudsak på emigrationen till Amerika. Astrid och Erik Holgersson anser att en av faktorerna var de dåliga kommunikationerna till fastlandet, speciellt på 1930-, 1940- och 1950-talen. Högre inkomst hägrade också för många. Man kunde nästan bara syssla med fiske och jakt (jordbruk på Utlängan) på öarna, vilket reducerade möjligheterna att bo kvar för många människor.

Den pensionerade Stenshamnsfiskaren Harry Jacobsson anser att det inte är något liv för den ”moderna människan” på ön idag.

Avslutning

Sammanfattningsvis vill jag säga att det varit stora förändringar, både vad det gäller befolkning och vegetation. Den största förändringen vad det gäller befolkningen, är 1900-talets avflyttning. Vegetationens största förändringar är nog skogsplanteringarna och de förrut betade markernas förbuskning. Viss förbättring finns dock kvar på Utlängan. Trots dessa förändringar är öarna kulturellt bevarade och förhållandevis lite exploaterade.

Öarna är ett av mina största intressen, vilket har lett till att det har varit väldigt intressant att studera dem noggrannare.

Som jag nämnt tidigare, tillbringar jag en stor del av min fritid på öarna. De personer som bor kvar där är fantastiska människor. Öborna har erfarenheter och kunskaper som få. Jag skulle vilja kalla dem för levande ”kulturskatter”. Min önskan är att alla som läser denna uppsats, har fått möjlighet eller får möjlighet att träffa dem. De gamla har lärt mig det mesta om öarna och dess historia. Det är deras uppgifter som ligger till grund för min uppsats. Jag vill speciellt rikta ett tack till Manfred Måns-

son. Han har i årtal "tragglat" och lärt mig saker, som han anser är "bra för studierna".

En annan person som lärt mig oerhört mycket om Stenshamn, Utlängan, fisket, jakten och mycket mera är min far Arne Hjalmarsson. Det är hans kunskaper om livet på öarna och hans glädje att dela med sig av dem, som gjort att jag alltid kommer att vilja återvända dit. Jag vill tacka honom för all den tid han har lagt ned, för att hjälpa mig med denna skrift.

När man gjort en sådan här historisk tillbakablick, faller det sig naturligt att tänka på framtiden. Frågor man kan ställa sig är:

- * Vad kommer att hända med öarna?
- * Kommer det bara att finnas fritidsboende om en 10-20-års period?
- * Hur kommer vårt ev medlemskap i EG att förändra skärgården?
- * Hur stor exploatering kan vi acceptera?
- * Kommer öarna att bli naturreservat?
- * Kommer servicen att försämrats?

Min förhoppning är att skärgården ska bevaras i framtiden, som den är idag, så att även kommande generationer får uppleva denna mycket speciella miljö.

Stenshamns hamn en vacker vårdag. Foto: Anna Hjalmarsson.

Några minnen från en Karlskronagrabb i förskringringen

Av Sten Engsmark

Jag föddes år 1906 på Björkholmen. Var annars? Vi flyttade flera gånger, Ekholmen, Prinsgatan, Drottninggatan, Sparrengatan 17 (där korpralföreningen hade en lokal. De köpte senare ett hus i hörnet, Smedjegatan-Amiralitetsgatan). Från Sparreng. blev det flyttning till Möllebacken, änkehuset. Ett hus för mindre bemedlade.

Min mor blev änka efter min far som var underoff.-korpral. Han stod i tur att bli s k andregradare, då detta hände.

Under riggning på våren av något av skeppsgossefartygen, råkade en gosse falla i det kalla vattnet. Min far dök i, och räddade pojken till livet. Själv ådrog sig min-far en ordentlig förkylning och sedermera s k lungshot. Han fick carnegiemedalj för sin bedrift, men vad hjälpte det. Han dog på Furs sanatorium år 1910.

Så stod mor ensam som försörjare till två små barn. Någon socialhjälp fanns inte på den tiden. På sin höjd så kallad fattigvård. Jag var då fyra år.

Här på Möllebacken fyllde jag sju år och det var dags att börja skolan. Det blev i K. Amiralitetsskolan hos en fröken Kjällberg. En, enligt min uppfattning, inte så rättvis "fröken" då det gällde att utdela betyg.

Några fritidsproblem hade man inte på den tiden. Det klarade vi själva utan lekledare eller fritidspedagoger. Vi ungar lekte häst, affär med pengar av glasbitar och så tekade vi knapp. De knappar som användes var av plåt. Några knappar av ben eller liknande dög inte. De finaste var blyknappar som vi kallade "blydunsare". Man stod på ett visst avstånd från en vägg och kastade med öppen hand mot väggen. Den som kom närmast väggen fick sedan börja nästa kast med de knappar som kastats. De knappar som kom med baksidan uppåt, vann kastaren. Baksidan kallade vi gubbe och framsidan för klöver.

Annat roligt var att ligga på magen på Nättrabybryggan och meta "skitspigg" . Redskapen var en sytråd med en böjd knappnål som krok. Mask grävde vi med en pinne i fattighusviken, som var den tidens soptipp för Karlskronas avfall. Ibland gjorde vi avstickare till fiskbron och saluhallen. Det var ett litet äventyr att gå där bland "fiskmadamerna" och höra deras mustiga språk. De sålde sin sill i kast och valar. Den räknekonsten lärde man sig rätt snart: ett kast fyra stycken, en val 80 st. När jag var ett år äldre, åtta år, utsträcktes utfärderna mot Björkholmen. Då gick vägen förbi gasverket. Någon gata kan man inte tala om. När man kom närmare Björk-

Björkholmsundet 1906, Stugan med staketet ovanför de upplagda ekorna finns än i dag. "Pollarna" som markerar kajkanten är gamla skeppskanoner.

holmen fanns en valvbro av trä för gående. Den gick över det lilla som var kvar av Björkholmskanalen. Man kunde ana hur kanalen hade gått. Under Björkholmsbacken finns ett valv under vilket kanalen gick.

Vid sidan av Björkholmsbacken bodde en "äldre" dam, som kallades för "Karlsamia". Hon ägde en blekingseka, som hon lånade ut, "Karlsamias eka". Jag och en kamrat fick för oss att göra ett försök att låna båten. Till vår överraskning fick vi låna båten. Utan betalning! Varför vet jag inte. Såg vi förtroendegivande ut? Alltnog fick vi årorna till båten med uppmaningen att förtöja ordentligt när vi återkom med ekan. Så bar det ut på min första båtfärd. Då kom min kamrat på att vi skulle tjäna pengar med att ro över till Saltö med badare. Vi fick fem öre för varje resa per person. Det fanns ingen bro till Saltö på den tiden. Hur passagerarna tog sig tillbaka till Ekholmen vet jag inte. Vi måste ju tillbaka med ekan innan kvällen. I alla fall hade vi tjänat sextio öre vill jag minnas. Hur bra vi förtöjde ekan kan jag inte komma ihåg för ingen av oss kände till något om halvslag eller andra knopar.

Jag minns med vemod tiden på Möllebacken. Med småskolan, asylen, den tidens BB, hattfabriken och lutherska missionshuset, där det hölls söndagsskola som jag besökte ibland. Inte så mycket för det kristna budskapet, men för att det vankades kaffe eller saft med bullar och kakor.

I folkskolan ingick också sånglektioner under ledning av magister Eriksson. Av någon anledning kallad "Moroten". Det skolkades ofta från dessa lektioner. Jag var en av dessa, som tog mig friheten. Jag blev dagen efter kallad till Eriksson för att förklara min bortvaro. Jag drog till med den populära anledningen, tandvärk. Stackars dej, sa Eriksson, det var verkligen synd om dej. Men den sjukdomen ska jag så gärna bota. Så fick jag en ordentlig "orre". Jag blev verkligen botad, för efter den dagen var det varken värk eller skolk. Någon framstående sångare blev jag dock inte.

På sommaren kom det cirkus till stan. Den slog upp sitt stora tält på Järnvägstorget. En dag stod jag och tittade in vid huvudingången, då en av vakterna bad mig att gå och köpa en tidning. Vardå? Det var ju stängt överallt i affärerna. Då kom jag att tänka på C.W.J. För där var ju en kiosk. Kvick som tanken var jag iväg och kom tillbaka med tidningen. Som tack fick jag gå in på cirkusen, men skulle stå i gången och ingen annan stans. Ingen kunde vara lyckligare än jag, ty detta var en stor upplevelse för en liten pojkvasker. Se hästar, elefanter, clowner eller Pelle-Jöns, som man sa på den tiden!

Detta blev upphovet till en ny lek. Vi skulle leka cirkus. Någon av ungarna fick vara häst. Men vi måste ju ha en piska, för det hade dom på cirkusen. Alltså fick en grabb skaffa en käpp och en annan fick springa ned till Johansson och Bergkvist för att tigga en bit snöre. Så hade vi en piska. En flicka skulle vara lindanserska. Hon fick låna sin mors paraply och så ritades ett streck på marken som hon fick balansera på.

Ja, tiden gick och jag fick börja första klass i folkskolan. Något ljus i skolan var jag nog inte. Jag har klarat mig bra ändå, tycker jag själv. I skolan hade jag en skolkamrat, som var kusin till mig. Han fick börja i läroverket senare och blev en över hela Sverige känd idrottsman. Särskilt i 400 meter häck. Hans namn är Jakob Lindahl och han var på sin tid medlem i Sv. Idrottförbundets styrelse.

I Karlskrona fanns biografer, numera borta sedan lång tid, Parkteatern, Scala. Regina och Sirius. Parkteatern låg i hörnan av Fribergsgatahuset, (Vittusg/Kungsgatan), Scala på Hantverkaregatan, Regina på Ronnebygatan där "Tabernaklet" låg och så Sirius i Siriuspalatset. För oss barn blev det mest Parkteatern, som besöktes. Det kostade 15 öre i inträde och mest eftertraktade filmer var "indianer och nybyggare". Fatty var en rolig figur som man gärna såg. Musiken utgjordes av ett slamrande piano. På Sirius och Scala gick s k fortsättningsfilmer. De kunde gå så där en tre veckor eller mera.

Jag minns särskilt "Spökryttaren" och "Den gömda staden", som vi barn tyckte var mycket spännande filmer.

KOOPMANS BACKE (N. Kungsgatan) omkring 1907

"Riksbankshuset" vid hörnet mot Ronnebygatan är nyuppfört. På backen skyltar C. R. Clarberg för sitt "Conditori". "På krönet av Koopmans backe," som en känd visa av Martin Okmark hette, återfinner vi apoteket Göta Lejon. Sirius-palatset är ännu inte byggt.

På vintern var det mest kälkbacksåkning som roade. De backar som var mest anlitade för åkning var Drottninggatan ned mot kasern Sparre, från Flottans sjukhus ned mot Alamedan och Norra Kungsgatan, den s k Koopmans backe".

Ibland blev det krockar med dom, som åkte på Urmakarbacken , men såvitt jag vet, hände inte några allvarliga skador.

Så kom då sommaren med ett annat mycket uppskattat nöje. Det var när Flottans Musikkår hade konsert i den vackra Hoglands Park, en gång i veckan vill jag minnas. Flottans musikkår ansågs som Sveriges finaste militärorkester, med turnéer i bl a USA.

Så var det en annan sorts musik, på en lägre nivå: de s k positivhalarna som gick omkring och spelade på gårdarna, med en lång rad ungar efter sig. Det som spelades var mest gamla skillingtryck som "Elvira Madigan", Älvsborgsvisan och en och annan marsch.

Första världskriget tog slut och vi flyttade ut till Hästö. Där köpte vi ett hus, Coldinuvägen 1. På den tiden tillhörde Hästö såväl som Långö, Augerums kommun och det fanns varken vatten, avlopp eller elektriskt ljus och ingen sop- eller latrinhämtning.

Jag fick börja i en ny skola, en s k B-skola med två årskurser tillsammans med flickor och pojkar ihop. Magistern hette Dahl. Att han kunde undervisa två olika klasser samtidigt, var ett verkligt konststycke som jag tror ingen av nutidens lärare skulle klara av.

Det var inte så många hus på den tidens Hästö. På de s k parcellerna var det inte ett enda hus, men där är det numera tätbebyggt. Inte var det heller så många affärer på den tiden. På norra Hästö var det Johanssons affär, sedermera Books, och på den södra Isabella Arnoldsson.

Sommaren kom och med den lovet i skolan. Jag fick plats som springpojke på Krutvikens Gästgivargård, där min mor var föreståndare. Fem kronor i veckan var lönen. En av mina skolkamrater fick liknande jobb på kaffestugan. Hans namn var Oskar Lindkvist. Flickorna som serverade på Krutviken hette, om jag minns rätt, Edit, Anna, Klara och Ingeborg.

Ingeborg gifte sig med den senare berömde flygaren kapten Ahrenberg. Jobbet som springpojke bestod i att i en stor korg hämta bröd från Alfred Johanssons bageri, Stora Bageriet och Lundgrens. Lundgrens bageri låg vid sidan om där Blekinge Läns Tidning hade sitt tryckeri. Där var sedermera en skrivmaskinsaffär.

Vämöparkens entré, på andra sidan vägen skymtar Krutvikens gästgiveri.

När jag var fullastad, var det att ta spårvagnen från Krooks hörna till Bergåsa och sedan till fots med den stora korgen till Krutviken. Man var ganska trött vid framkomsten, men efter en stunds vila bar det iväg till mejeriet för att hämta grädde.

Det var en lätt sak, för då kunde jag ta ångslupen in till stan. Mejeriet låg inte så långt bort från tilläggsplatsen, Tallebryggan. Det låg på N:a Smedjegatan nära fängelset. Det var i stort sett det mesta arbetet för dagen, och att räfsa löv i serveringsparken var liksom ett litet mellanstick. På eftermiddagarna kunde jag röra mig ganska fritt i Vämöparken. Kunde t ex plocka kantareller. En fem sex liter var en barnlek att få ihop. I dag skulle väl ingen komma på iden att plocka kantareller i Vämöparken.

Så fin Vämöparken var på den tiden! Alltid räfsat och rent. Den saken sköttes av två deltidsanställda, under överinseende av intendenten Gustav Qviding.

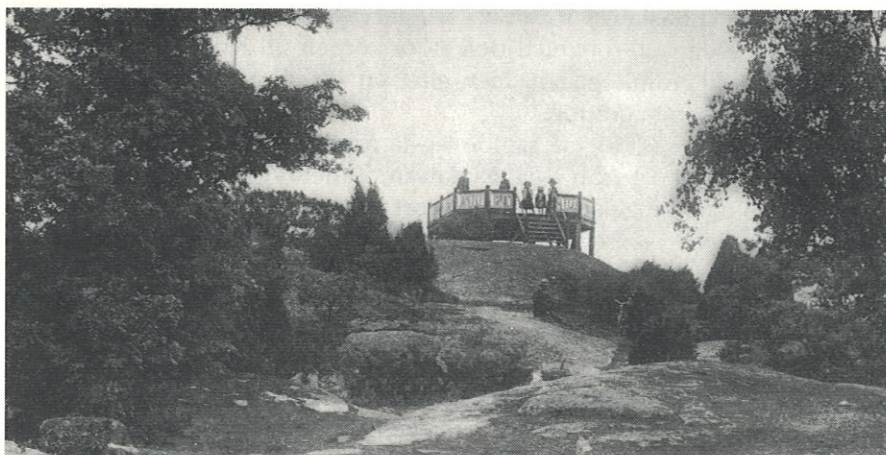
På lördagskvällarna var det dans på den tämligen nyanlagda dansbanan. Flottans musikkår svarade för dansmusiken. Det var sällan något bråk eller "fylla", men skulle det förekomma, fanns det två ridande poliser till hands, Olsson och Johansson. I pauserna på dansbanan, strömmade folk ned till Krutviken, eller "skivet" som det ibland kallades, för att läska sig. En del skulle ha lemonad, andra pilsner, som inte fick köpas utan sk tilltugg.

Det blev jobbigt för mig. Jag stod innanför disken och skötte korkupptagningen. Till god hjälp hade jag en sk korkupptagningsapparat. Alla hade bråttom för det var snart dags för dans igen. Det var dock en god affär för Krutviken och även för servitriserna, som tjänade välförtjänt dricks, som var deras enda inkomst.

Flottans musikkår var också anlitad för att på söndagarna hålla konsert vid kaffestugan och ibland också på Krutviken. Då var det mycket folk som kom och lyssnade på den fina musiken. Inte ett bord ledigt. Folk satt ibland i gröngräset och blev serverade sitt kaffe med dopp.

Så var det också en del sevärdheter i Vämöparken, såsom Fiskarstugan, Lars-Petterstugan, den gamla väderkvarnen från Jämjö och utsiktstornet med utsikt över en stor del av skärgården. En liten bit från kaffestugan fanns en sten med de tänkvärda orden inhuggna: "Min egendom, din egendom, allas egendom. Skydda ditt eget." En tidstypisk uppmaning att man skulle vara aktsam med naturen.

Inte långt från Vämöparken låg Oscarsvärn. En fästning anlagd som skydd för Karlskrona från landsidan. På ena sidan av landsvägen vid Oscarsvärn låg ett stall med plats för 10-15 hästar. Hästarna användes, tror jag, för att hjälpa till med att flytta kanonpjäser. Ibland kunde man få se "kustisar" komma ridande genom Vämö. Manskapets uniform vid KA2 på

Utsiktstornet i Vämöparken.

den tiden var densamma som vid Flottan med undantag för grad- och yrkesbeteckningen som hade röd färg. I folkmun fick de ridande männen öknamnet "skogsmatrosen". Träffande kanske men inte så snällt precis. Det var liksom lite udda att se en man i blåkrage och rundmössa till häst. "En styggelse för Gud" säger ordspråket.

Jag nämnde ångslupen till stan. På den tiden vid högsommartid, gick det två båtar till Vämö. Det var för det mesta "Dux" och "Saga", så hette båtarna, som trafikerade Vämö och de möttes i regel vid Tallet under sina turer.

Det var inte bara till Vämö som det var ångslupstrafik. Till Lyckeby gick Carl och Gustav, till Torhamn och öarna "Imperator" och "Orädd" och till Kuggeboda "Rex". Då var det fart i skärgården vill jag lova. Vämölinjen trafikerades endast sommartid, naturlig nog. Till Nättraby gick en båt som hette "Vrängö" och tillhörde ett annat bolag.

Det var många bryggor att lägga till vid för båtarna på Lyckebylinjen. Tallebryggan, 1:a och 2:a Hästö, så över till Verkö. Därifrån till 3:e och 4:e Hästöbryggan, Ringö vid inloppet till Lyckebyån, Slottet, Kalmans brygga och så var vi framme i Lyckeby.

Efter ett par somrar var det slut med mitt första "arbete". Efter skoltidens slut fick jag plats i Olssons pälsmodeaffär som springpojke med 10 kr i veckan. Efter ett par år sa jag upp mig och sökte och blev antagen till skeppsgosse.

Efter den tiden, samt mina år i sjömanskåren och tullverket, vilka jag kanske berättar om en annan gång, slutade jag med pension som tullmästare i Västervik.

Föreningen Gamla Carlschronas bokutgivning:

- 1946: 1. E. Andersson: Översättning från latinet av Erik Borgs panegyrik 1683 över den nya staden Karlskrona.
S-Ö. Swahn: Grevgården, en studie i Karlskrona stads äldsta tomthistoria.
- 1947: 2. J-Ö. Swahn: Skolförhållanden i det gamla Karlskrona.
G. Södöö: Minnen från min skoltid.
- 1948: 3. Karlskrona. Vägvisare i tid och rum. Red: Sven-Öjvind Swahn och Rudolf Nylander. Teckningar: Erik Langemark.
- 1948: 4. G. Halldin: I Karlskrona år 1848.
R. Hillbom: Teaterförhållanden i Karlskrona på 1840-talet.
- 1949: 5. Kvarteret Läroverkets bebyggelse historia.
- 1950: 6. S-Ö. Swahn: Västerudden.
G. Wirde: Västeruddens egen skola. Enskilda småbarnsskolan.
- 1951: 7. S-Ö. Swahn: Björkholmen i Karlskrona.
- 1952: 8. Karlskrona Sjömanshus.
- 1953: 9. R. Hillbom: Press och Pegas i gamla Karlskrona.
- 1954: 10. I. Arwin-Lindskog: Amiralitetssjukhuset och Kungl. Flottans sjukhus i Karlskrona.
- 1956: 11. B. Utterström: Nils Gustaf Rääfs brev till C.C. Gjörwell.
- 1957: 12. G. Ameen: Karlskrona. En skizz för resande.
- 1959: 13. B. Utterström. Läsesällskap och lånebibliotek i Karlskrona 1794–1863.
- 1963: 14. J-Ö. Swahn: I glädje och sorg. Personverser från Kungl. Amiralitetsboktryckeriet i Karlskrona 1728–1799.
- 1964: 15. Gun Wilstadius: En köpmansgård i Karlskrona.
- 1965: 16. I. Arwin-Lindskog: Thörnska gården i Karlskrona.
- 1966: 17. Paul Wilstadius: En Karlskronaborgares dagbok.
- 1967: 18. Paul Wilstadius: Guldsmedsämberet i Karlskrona.
- 1968: 19. H. Hansson: Urmakaresläkten Adamson samt några andra hantverks- och borgarsläkter i Karlskrona.
- 1969: 20. Gun Wilstadius: Målareämbetet i Karlskrona och Johan Columbus.
- 1970: 21. Sigfrid Leander: Utsikt över Karlskrona, del 1. Studier över stadsmiljö och bebyggelse.
- 1971: 22. Sigfrid Leander: Utsikt över Karlskrona, del 2. Kring kvarteret Bonde och Södööska huset.
- 1972: 23. KALN: Sekelskiftesluft.
- 1972: 24. Tore Nobling: Det förgångna Karlskrona.

- 1972: 24. Tore Nobling: Det förgångna Karlskrona.
- 1973: 25. Lind? En världsartist från Karlskrona.
- 1974: 26. KALN: Varvshistorier.
- 1974: 27. Rune Hillbom: Ett sekel med Thalia på Bollhus och Branta berg.
- 1975: 28. KALN: Minnesteckningar från Carlscrona.
- 1975: 29. Erik Langemark: Erik Langemark och gamla Karlskrona.
- 1976: 30. ✓ Holger Holmgren: Amiralitetsskolan.
- 1976: 31. ✓ C.W. Westerberg: 50 års tjänstgöring vid Kungl. Svenska Flottan.
- 1976: 32. ✓ Erik Pegelow: Staden i våra hjärtan.
- 1977: 33. Erik Langemark: Erik Langemark och Carlscrona.
- 1977: 34. ✓ Sällskapet Jultomtarna.
- 1977: 35. ✓ Ett gammalt handelshus.
- 1977: 36. Rune Hillbom: Lansortsteater i Karlskronaperspektiv.
- 1978: 37. Sigfrid Leander: Gamla Carlscrona i nytt ljus.
- 1978: 38. Edvin Fagerlund: Beskiftning om Lösens och Augerums socknar i Blekinge.
- 1979: 39. Hjalmar Berglund: Karlskronas yttre skärgård.
- 1979: 40. Edvin Fagerlund: Beskrifning om Nettraby socken i Blekinge.
- 1979: 41. ✓ KALN: Minnen och historier från Carlscrona.
- 1979: 42. Bengt Garting: Vega-Svens dagbok.
- 1980: 43. ✓ Åke Ulvesjö: Spårvagnen "Lådan" i Carlscrona.
- 1980: 44. Lennart Welander: Nättrabybanan.
- 1980: 45. ✓ Ordensliv i Karlskrona.
- 1981: 46. ✓ Ove Larsson: Där har jag mina rötter.
- 1981: 47. Rune Hillbom: Karlskrona Teater och samtida scener.
- 1982: 48. ✓ Ulrika Hansson: Kvarteret Läroverket.
- 1982: 49. ✓ Rikard Svensson: Minnen och berättelser från hembygden.
- 1982: 50. Edward. En sjökadetts upplevelser vid två långresor ombord på Saga.
- 1983: 51. ✓ Karlskrona-Bilder. Foto C.A. Månssons. Text: Erik Langemark.
- 1984: 52. Rune Hillbom: Liv och gärning (F.H. af Chapman).
En rysare i sydost.
- 1985: 53. Tore Nobling. Text: Erik Langemark.
- 1986: 54. Hjalmar Berglund. Skärgårdsliv.
- 1987: 55. ✓ Bengt Andersson: Västerudden.
- 1988: 56. ✓ Per Rostin: Kring en örlogsstad.
- 1989: 57. ✓ Sven-Öjvind Swahn: Björkholmen.
- 1990: 58. Vincent Rundqvist: Jarramas.
- 1991: 59. ✓ Ingrid Björkman-Yllenius: Min ungdoms stad.
- 1992: 60. Torsten Samzelius: Resor till Karlskrona.

Föreningen Gamla Carlsrona

Postgiro 64 48 62-5

Organisationsnummer 835000-3482

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona, Nr 2, 1992
7:e årgången. Upplaga 4.500 ex.

Föreningen Gamla Carlsrona, Borgmästaregatan 1, 371 31 Karlskrona

Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90

Redaktör:

Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningsskär, tfn: 0455-394 27

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.

Årsbok -91 "Min ungdoms stad" är slutsåld.

I slutet av november är det dags för årsbok -92.

"Resor till Karlskrona"

1750-1860

Boken ges ut i en exklusiv mindre upplaga.
Försäkra dig redan nu om ett exemplar.

STIG WIHLBORG

Med Stig Wihlborg gick en äkta karlskronit och en stor glädjespridare ur tiden.

Vår förening har förlorat en trogen medlem och en generös gynnare och medarbetare. Senast förra hösten blev han den självklara stjärnan och publikmagneten vid våra varvsaftnar på Konserthusteatern.

Han kommer att minnas länge med tacksamhet, värme och glädje.

Young people

Ett underhållningsprogram med Karlskronaungdom

14-19 år	• Ankarspelet	L-G Bernhardsson
8-12 "	• Flickkör	Helen Ottosson
6-12 "	• Gymnastikgrupp	Annica Altenius
17-19 "	• Flutin' Flutes	Katarina Palmborg
15-18 "	• Musikskolans storband	Mats Landerman
7-11 "	• Hamboringen	Helen Agnesson
13-16 "	• Flickkör	Helen Ottosson
13-17 "	• Jazztimers	Harold Jefta

Producent Göran Kockum

KONSERTHUSET

Lördagen den 10 oktober 1992 kl. 18.00

Förköp för medlemmar onsdag 7/10 kl. 16.00-19.00 i
föreningslokalen. Tel 101 91

Allm. förköp i konserthusets kassa:

Torsd. 8/10 och Fred. 9/10 kl 11.00-13.00 Tel 834 80

ARRANGÖR: FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONA